

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Definicija i namjena klasifikacije zanimanja

Klasifikacija zanimanja (dalje: KZBiH-08) je obvezan statistički standard, koji se koristi pri evidentiranju, prikupljanju, obradi, analiziranju, posredovanju i iskazivanju podataka važnih za praćenje stanja i kretanja na tržištu rada u Bosni i Hercegovini.

KZBiH-08 se koristi za razvrstavanje rada u zanimanja u službenim odnosno administrativnim zbirkama podataka (evidencije, registri, zbirke podataka) i u statističkim istraživanjima, čime se osiguravaju konzistentni podaci za statističko, analitičko i istraživačko praćenje strukture zanimanja aktivnoga stanovništva te potraživanja posla.

Zanimanje je statističko-analitička kategorija u koju se razvrstavaju poslovi koji su slični po sadržaju i zahtjevnosti.

KZBiH-08 se temelji na usvojenoj verziji Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja 2008 (oznaka: ISCO-08), koja je usvojena u prosincu 2007. Rezolucijom o usvajanju Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja, a pripremila ju je Administrativno vijeće Međunarodne organizacije rada – ILO na sastanku stručnjaka za statistiku rada.

Za tekuće održavanje KZBiH-08 i njeno usklađivanje s međunarodnim standardima zadužena je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (dalje: Agencija).

Odluka o uvođenju i primjeni KZBiH-08

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine je donijela Odluku o uvođenju i primjeni klasifikacije zanimanja Bosne i Hercegovine. Odluka je, zajedno sa Strukturom KZBiH-08, objavljena u «Službenom glasniku BiH» br. 100/10.

Odlukom se utvrđuje da se KZBiH-08, kao obvezan statistički standard za razvrstavanje poslova i radnih zadaća u zanimanja u službenim, odnosno administrativnim zbirkama podataka i u statističkim istraživanjima, počne primjenjivati 01. 01. 2011.

Koncept KZBiH-08

Općenito definirano, klasifikacija zanimanja je alat pomoću kojega (po sustavu detaljno određenih kriterija za razvrstavanje) razvrstavamo podatke o vrsti i zahtjevnosti poslova u točno određena zanimanja, a ove u klasifikacijski sustav skupine zanimanja. Temeljni koncept, koji određuje kriterije za razvrstavanje zanimanja u klasifikacijski sustav KZBiH-08, je koncept rada i koncept znanja.

Koncept rada i definicija zanimanja

Temeljna jedinica klasifikacije je rad, koji se definira kao skup poslova i zadaća koje obavlja (je obavljala ili bi mogla obavljati) jedna osoba.

Zanimanje se definira kao statističko-analitička kategorija u koju se razvrstavaju poslovi, srodni po sadržaju i zahtjevnosti, koje je obavljala, obavlja ili bi mogla obavljati u pravilu jedna osoba.

Koncept znanja

Znanje se definira kao sposobnost obavljanja poslova i zadataka u okviru određenog posla i ima dvije dimenzije. Prva dimenzija je ona koja definira *opću razinu znanja*, koja predstavlja neposredne zahtjeve kompleksnosti i opsega poslova i zadataka. Druga dimenzija je ona koja definira specifične *vrste znanja*, koja zahtijeva konkretno područje rada, korištenje alata i uređaja, predmete rada i vrste zadataka, vrste proizvoda i usluga koje su rezultat obavljenog rada. Udruživanje zanimanja u skupine zanimanja se temelji na gore definiranom konceptu rada.

Hijerarhijsku poziciju zanimanja, odnosno njegovo svrstavanje u glavnu skupinu zanimanja određuju razina znanja, pozicija zanimanja unutar glavne skupine i vrsta znanja.

Znanje se može dobiti na formalan ili neformalan način. Pri tome treba naglasiti da su pri razvrstavanju važne samo karakteristike povezane neposredno s poslom, a ne karakteristike osobe koja posao obavlja, jer osobe u svakom konkretnom slučaju zaposlenja posjeduju višu ili nižu razinu znanja od zahtijevane za obavljanje određenog profesionalnog posla.

U KZBiH-08 su definirane četiri razine znanja, koje su u pravilu potrebne za obavljanje poslova i zadataka većine zanimanja razvrstanih u pojedine skupine zanimanja. Ove razine znanja su definirane programima obrazovanja, odnosno stupnjem školskog obrazovanja u bosanskohercegovačkom obrazovnom sustavu.

Tablica 1: Razine znanja koje u pravilu osiguravaju obavljanje poslova i zadataka većine zanimanja u pojedinim glavnim skupinama zanimanja

Glavna skupina zanimanja	Razina znanja	Programi obrazovanja koji u pravilu osiguravaju osposobljenost za obavljanje većine zanimanja u pojedinim glavnim skupinama zanimanja
1 Zakonodavci, visoki službenici i menadžeri	-	nije definirana razina znanja
2 Stručnjaci	4	programi dodiplomskog, diplomskog i postdiplomskog sveučilišnog obrazovanja
3 Tehničari i druga stručna zanimanja	3	programi srednjeg* i višeg obrazovanja, bez sveučilišnog
4 Uredski službenici i srodna zanimanja	2	programi srednjeg obrazovanja*
5 Uslužna zanimanja i prodavači	2	programi srednjeg obrazovanja*
6 Poljoprivrednici, šumari, ribari	2	programi srednjeg obrazovanja*
7 Zanimanja za neindustrijski način rada	2	programi srednjeg obrazovanja*
8 Rukovatelji i montažeri strojeva i postrojenja	2	programi srednjeg obrazovanja*
9 Jednostavna zanimanja	1	završeno osnovno obrazovanje
0 Vojna zanimanja	-	nije definirana razina znanja

* Napomena: Ovdje se uključuju programi za zanimanja, tehnički, stručni i opći programi srednjeg obrazovanja.

Koncept zanimanja

U prethodnome razdoblju čvrsto ukorijenjeni koncept zanimanja u Bosni i Hercegovini je izjednačavao zanimanje sa stručnim nazivom koji se dobije nakon okončanog obrazovanja. U tom smislu, nekad je zanimanje bilo ono što je osoba stekla školovanjem, i to ju je pratilo sve vrijeme kao njezina osobna karakteristika. U nekadašnjem, pretežito netržišnom, socijalističkom gospodarstvu s visokim stupnjem zaposlenosti, veliki broj zaposlenih je mnogo godina, najveći dio ako ne i cijeli radni vijek, obavljao iste poslove na istome radnom mjestu. Zato razlikovanje između stručnog obrazovanja i posla koji netko obavlja nije predstavljalo značajan analitički problem. S prestrukturiranjem našega gospodarstva, pod utjecajem tržišnih zakonitosti, brojna radna mjesta se zatvaraju, postupno se pojavljuju novi poslovi, pojedinci su često prisiljeni mijenjati zaposlenje a samim tim i zanimanje.

Tako se, iz realnih razloga, javlja potreba za razdvajanjem dvaju pojmova - *stručnih kvalifikacija* - odnosno u užem smislu naziva završene škole, te *zanimanja* kao vrste posla koji obavlja pojedinac.

Nakon završenoga obrazovnog programa određenog stupnja obrazovanja pojedinac dobiva naziv profesionalnoga zvanja, odnosno stručnoga obrazovanja, a ne zanimanja. Sukladno konceptu klasifikacije pojedinac se razvrstava u zanimanje, odnosno u skupinu zanimanja glede zahtjevnosti, kompleksnosti, vrste i drugih karakteristika zadaća i dužnosti koje obavlja u svome radu.

Profesionalno usmjereno obrazovanje je, dakle, nešto drugo od zanimanja na tržištu rada, i **zanimanje nije moguće jednostavno izjednačiti s nazivom profesionalnoga zvanja odnosno stručnog obrazovanja.**

Definiranje razine znanja kao osposobljenosti za obavljanje poslova

Pri primjeni koncepta znanja, kao osposobljenosti za obavljanje poslova, problem koji je trebalo riješiti, predstavljala je usporedivost, odnosno usklađenost našeg obrazovnog sustava s kategorijama i stupnjevima obrazovnih programa prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovnih programa ISCED.

Zbog međunarodnog karaktera klasifikacije određena su četiri široka stupnja složenosti, odnosno razine obrazovanja, nužne za obavljanje poslova i zadaća. Stupnjevi se stječu obrazovanjem, ali i priučavanjem za posao i iskustvom. Svi su oblici osposobljavanja za posao ravnopravni. Stupnjevi složenosti su određeni sukladno obrazovnim kategorijama i razinama Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja (ISCED).

Davanje naziva zanimanjima

Opisno definiranje naziva zanimanja

Često se za nazive zanimanja koristi samo primjena stručne kvalifikacije odnosno stručnog naziva, dobivenog nakon završene škole (primjerice: ekonomski tehničar, inženjer kemije).

Tamo gdje je to bilo moguće naziv zanimanja u klasifikaciji je opisno definiran (primjerice: referent za ..., službenik za ..., tehnolog za ...) ili je bio korišten naziv koji izražava i preuzima vrstu posla (primjerice: poreznik, notar, redaktor).

Jedan naziv se može koristiti samo za jedno zanimanje - u KZBiH-08 ne pojavljuju se dva ista naziva zanimanja. Naziv zanimanja se određuje prema vrsti posla, odnosno prema sadržaju rada u zanimanju (pletač košara...), prema rezultatu rada (ribar), prema mjestu obavljanja posla (skladištar, vrtlarski djelatnik), prema sredstvima rada (rukovatelj postrojenjem...) i slično. Naziv ima ključnu riječ koja određuje zanimanje (inženjer) i jednu ili više kvalifikacijskih oznaka koje ga točnije određuju (strojarski inženjer konstruktor).

Osoba koja je završila ekonomski fakultet po zvanju je diplomirani ekonomist ili bakalaureat ekonomije. Ako obavlja poslove ravnatelja ili novinara, njegovo zanimanje je ravnatelj odnosno novinar. Oznaka diplomirani ili bakalaureat se ne koristi u nazivima zanimanja u glavnoj skupini 2, jer smo naglasili da zanimanje nije zvanje.

Termin inženjer

Termin inženjer je uporabljen samo u svezi s onim zanimanjima za koja su za obavljanje poslova potrebna znanja s područja inženjerstva, utemeljena na matematici, fizici i računalstvu (primjerice: inženjeri građevine, inženjeri elektrotehnike itd.).

KZBiH-08 prihvaća inženjerska zanimanja sukladno ISCO-08 i međunarodnim standardima u svezi sa zahtjevima za priznavanje naziva inženjer, kako ga definira *Unija europskih nacionalnih društava inženjera* – FEANI. Oblikovanje takvih međunarodnih standarda je zahtjev tržišta rada, sve većeg protoka radne snage, konkurentnosti i zahtijevane kvalitete obavljenog rada.

U KZBiH-08 su inženjerska zanimanja uključena u 2. glavnu skupinu zanimanja za koju je potrebno, za većinu zadataka i dužnosti skupine, znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi dodiplomskoga, diplomskoga i postdiplomskoga obrazovanja, odnosno programi koji su istovrsni sveučilišnom programu.

KZBiH-08, dakle, pri davanju naziva zanimanja ne preuzima široko korišteni termin inženjer, koji se u Bosni i Hercegovini koristi pri davanju naziva nakon završenog obrazovanja na višim školama (npr.: nakon uspješno završenog obrazovanja u višoj turističkoj školi zvanja inženjera turizma odnosno inženjera ugostiteljstva nisu uključena kao zanimanja u KZBiH-08, već su uključena u zanimanja, kao npr: zastupnik za putovanja).

Termin tehničar

U 3. glavnu skupinu zanimanja su razvrstana zanimanja tehničara. U KZBiH-08 termin tehničar se odnosi na zanimanja koja zahtijevaju ovladavanje posebnim tehnikama, spretnostima i vještinama radne oblasti.

Glede razine znanja u pravilu to osiguravaju programi srednjeg i postsrednjeg obrazovanja (bez sveučilišnog obrazovanja).

To znači da bi zanimanje tehničara za fiziku, u konkretnim okolnostima, odnosno sukladno zahtjevima poslodavaca, mogla obavljati osoba koja je, npr., po obrazovanju elektrotehničar, kemijski tehničar, inženjer elektrotehnike, inženjer matematike, itd. Zanimanja tehničara u KZBiH-08, dakle, nisu posredno vezana samo za četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje, a još manje samo za određeni školski program.

Sastavni dijelovi i struktura KZBiH-08

KZBiH-08 se sastoji iz klasifikacijskog sustava zanimanja, opisa skupina zanimanja i šifarskog popisa zanimanja, koji nije propisan odlukom i samo je prilog klasifikaciji.

Klasifikacijski sustav zanimanja je hijerarhijski sustav skupina zanimanja, u koji su razvrstana za Bosnu i Hercegovinu karakteristična zanimanja. Na najnižoj klasifikacijskoj razini KZBiH-08 sadrži 3.904 zanimanja.

Opisi skupina zanimanja sadrže kratke opise najznačajnijih zadataka odnosno tipičnih vrsta poslova, karakterističnih za zanimanja, razvrstanih u pojedine skupine zanimanja. Opisu na najnižoj razini skupina zanimanja su dodani također primjeri zanimanja, koje razvrstavamo u pojedine skupine. KZBiH-08 sadrži 429 opisa jediničnih skupina zanimanja.

Šifarski popis zanimanja je sistematični i abecedni popis zanimanja iz KZBiH-08, kojemu su dodani još sinonimi zanimanja. Šifarski popis zanimanja sadrži 3.904 naziva zanimanja. Šifarski popis zanimanja ima dvije osnovne funkcije – operativnu i razvojnu. Olakšava šifriranje konkretnih poslova u klasifikacijska zanimanja, te istodobno predstavlja neku vrstu organizirane čekaonice novih zanimanja, koja bi trebalo vremenom primjereno uvrstiti u klasifikaciju.

Struktura KZBiH-08

KZBiH-08 ima hijerarhijsku strukturu. Zanimanja se udružuju odnosno kombiniraju u skupine zanimanja na četiri razine. Skupine zanimanja imaju svoje nazive i šifre. Najviša razina su glavne skupine zanimanja s jednocifrenom šifrom, slijede podskupine zanimanja s dvocifrenom šifrom, područne skupine s trocifrenom šifrom, jedinice područnih skupina s četverocifrenom šifrom, i potom bi se uspostavio šifarski popis zanimanja koji bi se sastojao od svih temeljito razrađenih zanimanja.

Zapisi u takvom šifarskom popisu ne bi imali svoje šifarsko mjesto već bi bili označeni šifrom pripadajuće četverocifrene skupine zanimanja. Ovakav šifarski popis pojedinačnih zanimanja ne bi bio sastavni dio Odluke, upravo zbog toga da bi se mogao jednostavno dopunjavati novim zanimanjima. Ovo rješenje će posebice olakšati pristup klasifikaciji njezinim korisnicima.

Naime, neće morati obaviti velike promjene u odnosu na uporabu sadašnje SKZ iz 2004. godine, jer usklađivanje i određivanje šifre zanimanja ide samo do četvrte razine – razine jedinica područnih skupina što je mnogo jednostavnije.

Razvrstavanje u više klasifikacijske razine /glavne skupine, podskupine, područne skupine i jedinice područnih skupina/ je mnogo jednostavnije nego što je razvrstavanje u neko konkretno zanimanje, jer poslodavci radna mjesta žele različito imenovati. Na ovaj se način znatno olakšava pristup za glavne korisnike ove klasifikacije – poslodavce, koji zbog široke lepeze zanimanja koja se obavljaju u njihovim poslovnim subjektima nisu mogli pod određenim zanimanjem prepoznati određene konkretne poslove i zadaće iz svojih sistematizacija radnih mjesta. Osim toga, iz dosadašnjeg iskustva je očividno kako je skoro nemoguće tako širokoj lepezi svakog konkretnog zanimanja dodijeliti šifru, jer svaki poslovni subjekt ima potrebu za različito dizajnirana radna mjesta, neki se poslovi obavljaju na širokoj osnovi i sadrže širok izbor radnih zadaća što je veoma teško definirati jednim zanimanjem, ali ih je zato znatno lakše klasificirati u okvir skupine zanimanja.

Primjer:

1 - cifrena šifra = glavna skupina zanimanja = **1** Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, menadžeri;

2 - cifrena šifra = podskupina zanimanja = **11** Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici;

3 - cifrena šifra = područna skupina zanimanja = **111** Zakonodavci;

4 - cifrena šifra = jedinica područne skupine zanimanja = **1111** Zakonodavci;

Tablica 2: Struktura klasifikacije zanimanja KZBiH-08

Glavna skupina zanimanja		Broj podskupina	Broj područnih skupina	Broj jedinica područnih skupina	Broj Zanimanja*
1	Zakonodavci, visoki službenici i menadžeri	4	11	30	-
2	Stručnjaci	6	26	91	-
3	Tehničari i druga stručna zanimanja	5	20	84	-
4	Uredski službenici i srodna zanimanja	4	8	29	-
5	Uslužna zanimanja i prodavači	4	13	40	-
6	Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci	2	5	14	-
7	Zanimanja za neindustrijski način rada	5	14	66	-
8	Rukovatelji i montažeri strojeva i postrojenja	3	14	40	-
9	Jednostavna zanimanja	6	11	32	-
0	Vojna zanimanja	3	3	3	-
UKUPNO		42	125	429	-

* Broj zanimanja je promjenljiv zbog kontinuiranog ažuriranja i dopune.

Opisi glavnih skupina zanimanja

U klasifikaciji zanimanja za svaku skupinu zanimanja su izrađeni kratki opisi tipičnih poslova i zadaća, karakterističnih za zanimanja koja su razvrstana u tu skupinu. Za ilustraciju, u nastavku su dati opisi glavnih skupina zanimanja:

- 1 Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, menadžeri** određuju, oblikuju, usklađuju, nadziru i osiguravaju provedbu politike države, savjetuju u svezi s politikom interesnih organizacija; predlažu zakone, druge propise i opća akta, zastupaju organe i djeluju u njihovo ime. Ravnatelji i menadžeri usmjeravaju, planiraju i usklađuju poslovnu politiku i djelatnost društava odnosno njihovih jedinica. Za obavljanje zanimanja ove glavne skupine zanimanja nije definirana razina znanja.
- 2 Stručnjaci** svojim radom povećavaju postojeću razinu znanja, razvijaju znanstvene i umjetničke zamisli i teorije, sistematično poučavaju, te mogu biti zaposleni u bilo kojoj kombinaciji ove tri aktivnosti. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne skupine zanimanja potrebno je znanje koje, u pravilu,

osiguravaju programi dodiplomskog, diplomskog i postdiplomskog sveučilišnog obrazovanja.

- 3 Tehničari i druga stručna zanimanja** izvršavaju tehničke i slične poslove, povezane s istraživanjem i korištenjem znanstvenih ili umjetničkih pojmova i radnih metoda, te državnih ili poslovnih propisa. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne skupine zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg i postsrednjeg obrazovanja, osim sveučilišnog obrazovanja.
- 4 Uredski službenici i srodna zanimanja** uređuju, zapisuju, pohranjuju i ažuriraju podatke koji se odnose na područje rada koje obavljaju. Oni obavljaju uredske poslove na području administrativnih i novčanih poslova, te na području sređivanja putovanja i posredovanja informacija. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne skupine zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 5 Uslužna zanimanja i prodavači** obavljaju uslužne djelatnosti na putovanjima, u poljoprivredi, na području opskrbe, osobne zaštite, prometne zaštite, te zaštite od požara i nezakonitih radnji; poziraju kao modeli za umjetničko stvaralaštvo i izložbe, demonstriraju i prodaju raznu robu u trgovinama na veliko i malo, na tržnicama ili po domovima. Za većinu zanimanja ove glavne skupine zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 6 Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci** obrađuju polja, voćnjake, vinograde i ubiru s njih plodove, skupljaju divlje plodove i bilje; uzgajaju, čuvaju i love životinje, izrađuju stočarske proizvode; uzgajaju, zaštićuju i iskorištavaju šume, uzgajaju i love ribu te uzgajaju i skupljaju ostale oblike živog svijeta u vodi radi osiguravanja prehrane i dohotka za sebe i svoje kućanstvo. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne skupine zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 7 Zanimanja za neindustrijski način rada** obuhvaćaju poslove s primjenom znanja i vještina u obrtu, industriji gdje se proizvodi pojedinačno, održava oprema, u rudarstvu i građevinarstvu; gdje se oblikuju metali, podižu metalne konstrukcije; podešavaju strojni alati, izrađuju, podešavaju, održavaju i popravljaju postrojenja, oprema i alat; obavljaju poslovi tiskanja, proizvode i prerađuju prehrambeni proizvodi, tekstil, drveni, metalni i drugi proizvodi, uključujući i proizvode ručne izrade. Rad se obavlja ručnim i drugim alatima koji se upotrebljavaju kako bi se smanjio tjelesni napor i skratilo vrijeme potrebno za poslove te poboljšala kvaliteta proizvoda. Ti poslovi zahtijevaju poznavanje ustrojstva rada, materijala i alata koji se pritom upotrebljavaju, te poznavanje naravi i namjene gotovoga proizvoda. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne skupine zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
- 8 Rukovatelji i montažeri strojeva i postrojenja** rukuju industrijskim, poljoprivrednim, građevinskim i ostalim postrojenjima i opremom; upravljaju vlakovima, motornim vozilima i brodovima; sastavljaju proizvode iz sastavnih dijelova prema točno određenim postupcima. (Nisu monter koji se nalaze u glavnoj skupini 7.) Ovaj rad zahtijeva iskustvo i poznavanje industrijskih, poljoprivrednih i ostalih postrojenja i opreme kao i sposobnost savladavanja brzine rada postrojenja i prilagodbu tehnološkim inovacijama. U ovoj se skupini nalazi većina zanimanja industrijskih djelatnika, ali i djelatnika u ostalim djelatnostima koji rukuju postrojenjima, vozilima ili sastavljaju proizvode. Zaposleni s ovim zanimanjima najčešće mijenjaju zanimanje zbog promjena koje sobom nosi tehnološki razvoj. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne

skupine zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.

- 9 Jednostavna zanimanja** uključuju obavljanje jednostavnih i rutinskih poslova koji, poglavito, zahtijevaju uporabu ručnoga alata i tjelesni napor. Većina poslova uključuje uličnu prodaju, čišćenje, pranje, glačanje i rad manuelnih djelatnika u rudarstvu, poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu, građevinarstvu, transportu, industriji i drugdje. Osposobljavanje za ta zanimanjima se obavlja priučavanjem na radu. Za obavljanje zanimanja te glavne skupine zanimanja nije potrebno stručno znanje.
- 0 Vojna zanimanja** su uključena u stalni sastav vojske i drugih vojnih službi. U glavnoj skupini 0 su razvrstani članovi vojske, mornarice, zračnih snaga i ostalih vojnih službi. Isključene su osobe u državnim ustanovama koje se bave pitanjima obrane, policija (osim vojne policije), carinici i članovi pograničnih ili drugih naoružanih građanskih službi; osobe koje su pozvane na kratko vrijeme na vojnu obuku ili doškoloavanje, kao i članovi vojne pričuve koji trenutno nisu u aktivnoj službi. Za obavljanje zanimanja ove glavne skupine zanimanja nije definirana razina znanja.

Pravila razvrstavanja zanimanja

Opise konkretnih poslova i zadaća razvrstavamo u zanimanja pomoću šifriranja. Kriteriji za razvrstavanje zanimanja najčešće su: vrsta posla, predmet rada, složenost zanimanja/razina znanja; alati, strojevi i uređaji koji se uporabljaju; tehnološka razina poslova; struka i drugi. Izradom klasifikacije zanimanja na tim načelima se dobiva instrumentarij pomoću kojega možemo, primjerice, uspoređivati plaće, profesionalno osposobljavanje i vođenje, poslovne usluge, bolesti i smrtnost prema pojedinom zanimanju ili razini klasifikacije, sa zemljama koje svoje statističke podatke iskazuju prema normama međunarodne statistike rada.

Zbog međunarodnog karaktera klasifikacije određena su četiri široka stupnja složenosti, odnosno razine obrazovanja, nužne za obavljanje poslova i zadaća. Stupnjevi se stječu obrazovanjem, ali i priučavanjem za posao i iskustvom. Svi su oblici osposobljavanja za posao ravnopravni. Stupnjevi složenosti su određeni sukladno obrazovnim kategorijama i razinama Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja (ISCED).

Razvrstavanje zanimanja sa širokom lepezom poslova i zadaća

- U slučajevima kada su poslovi i radne zadaće povezani s različitim stupnjevima proizvodnoga procesa i procesa distribucije robe, proizvodnja ima prednost nad prodajom (primjerice mesar, koji pripremi meso za prodaju i sam ga proda, razvrstava se u mesare a ne u prodavače;

- u slučajevima kada poslovi i radne zadaće spadaju u različita zanimanja, šifriraju se u zanimanje koje se pretežito obavlja, tj. zanimanje takvih osoba odredit će se prema poslovima koji se najčešće obavljaju;

- u slučajevima obavljanja poslova različitih razina zahtjevnosti zanimanje se određuje na temelju najzahtjevnijega posla (npr. kada neko obavlja kurirske poslove i administrativno-sekretarske, razvrstava se u zanimanja administrativno-sekretarskih poslova);

- istraživači se razvrstavaju glede područja specijalizacije u glavnu skupinu zanimanja - 2 Stručnjaci. Kada istraživači također i predaju na obrazovnim ustanovama, razvrstavaju se među stručnjake za obrazovanje;
- samozaposlene osobe se razvrstavaju u odnosu na poslove koje pretežito obavljaju, a ne glede statusa u zaposlenju (moler, koji je samozaposlen i pored vođenja svojih poslova pretežito obavlja molerske poslove, npr. razvrstava se isto kao u poduzeću zaposleni moler – u glavnu skupinu zanimanja - 7 Zanimanja za neindustrijski način rada);
- osobe koje u oružanim snagama obavljaju poslove koji se također obavljaju u civilnim zanimanjima ne razvrstavaju se u vojna zanimanja (vojni liječnik će biti, npr., razvrstan u glavnu skupinu zanimanja - 2 Stručnjaci, a ne u glavnu skupinu zanimanja - 0 Vojna zanimanja);
- zanimanja nadzora i kontrole se razvrstavaju skupa s poslovima onih osoba koje oni nadziru i kontroliraju, ako je njihova glavna zadaća nadzor i kontrola stručnosti ili tehničke kvalitete obavljenoga rada samo pregledom posla. Ako pri nadzoru i kontroli koriste mehaničke ili kemijske postupke, razvrstavamo ih u glavnu skupinu zanimanja - 3 Tehničari i druga stručna zanimanja, ako pak planiraju, organiziraju, nadziru i rukovode radnom aktivnosti skupine podređenih djelatnika, razvrstavaju se u glavnu skupinu zanimanja - 1 Zakonodavci, visoki službenici i dužnosnici, menadžeri. Bitno je, također, naglasiti kako norma ISCO-08 ne utvrđuje hijerarhijske odnose u zanimanju, nego daje opći naputak da se zanimanja osoba koje se pojavljuju kao šefovi ili niži rukovoditelji određuju kao i zanimanja onih osoba koje oni vode u radu. Hijerarhijski odnosi nisu u KZBiH-08 iskazani kao posebna zanimanja, šifrirat će se kao zanimanja osoba čiji rad koordiniraju i nadgledaju. Evo još nekih primjera hijerarhijskih odnosa u zanimanju: vođa smjene, brigadir, predradnik, poslovođa, zamjenik, pomoćnik, šef, rukovoditelj itd. U KZBiH-08 se od toga pravila odustalo u industriji kod zanimanja predradnika, a u poljoprivredi, šumarstvu, građevinarstvu, rudarstvu i trgovini kod zanimanja poslovođe. U industriji radna mjesta predradnika, poslovođa i slična šifriraju se kao zanimanja predradnika. U rudarstvu se uz zanimanje predradnika nalaze zanimanja nadzornika i poslovođa;
- uži profili zanimanja, npr. pomoćni šivač, koji obavljaju poslove, koji su po zahtjevnosti bliži glavnoj skupini 7 nego glavnoj skupini 9 razvrstavaju se u isto zanimanje kao šivač;
- zanimanja pripravnika se određuju prema poslovima zanimanja za koje se pripremaju;
- rukovoditelji se pojavljuju kao vođe različitih pogona, poslovnica, odjeljenja, skupina i slično. U odnosu na zahtjevnost i sadržaj poslova razvrstavamo ih u različite glavne skupine zanimanja, većinom u prvu, treću i sedmu.